

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 47.

ZATERDAG 20 NOVEMBER 1926.

Foto R. H. Herwig.

IN FRIESLAND'S ZUIDWESTHOEK. LAAN OP HET LANDGOED „RIJS”.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

MEVROUW MARIANNE, DOOR M. C. V. ZEGGELEN (18)	BLZ. 554, 562
IN FRIESLAND'S ZUIDWESTHOEK (GEÏLL.), DOOR	
U. G. DORHOUT	BLZ. 553, 556—559
HET STILLE GEVAAR, DOOR H. V.	BLZ. 559
UIT SPANJE (GEÏLL.), DOOR ABR. MOSSEL	BLZ. 560—563
ZEVENTIENDE EEUWSCHE GEVEL TE OLDENZAAL	
(ILLUSTRATIE)	BLZ. 564

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „l'oor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

MEVROUW MARIANNE

DOOR

18) M. C. VAN ZEGGELEN.

„O!” „Wat is er, kind? Marianne, Jannetje!” „Ik heb zoo gedroomd, zoo vreeselijk gedroomd, Bas, geef me water . . .” Heel vroeg werd er gebeld. Een postbode bracht een telegram en Geesje legde het papiertje neer bij meneer's bord in de ontbijtkamer. Dat deed ze altijd met telegrammen, meneer wilde niet hebben dat ze boven gebracht werden, maar toch zeide ze bij het kloppen op de slaapkamerdeur, precies om acht uur, met haar schorre stem: „D'r is een telegram voor U”. Bas haastte zich wat meer dan anders en was eerder dan Marianne beneden. Hij opende het telegram en las.

„Hedennacht mist-aanvaring, de Van Reede vergaan, compagnon noodlottig omgekomen”.

Hij stond nog star met het opgevouwen papier in de hand, toen Marianne binnen kwam. Hij keerde zich met den rug naar haar toe, vouwde met een hand het papier op, steunde met de andere op de tafel.

Hij durfde haar niet aanzien, hij hikte naar adem en langzaam ging hij zitten en opeens zag Marianne dat er iets was en daar was haar vraag, haar angstkreet: „Wat is er? Bas, wat is er gebeurd?”

Hij beduidde haar niets, niets.

Zij kwam dicht bij hem, greep naar zijn hand waarin het opgevouwen telegram school. Maar hij kneep zijn vingers er om.

„Geef 't me, laat 't me lezen!” riep ze. „Het is een telegram, een telegram!”

„Nee, nee, zeg ik je. 't Is niets, niets!”

Zij wrong met 'r beide handen aan zijn hand, maar hij kneep zijn vingers blauw en eindelijk hief hij haar gezicht met de andere hand naar hem op. „Marianne, ik zal 't je zeggen, ga zitten, ik zal 't je zeggen”.

Zij liet hem los — zij ging zitten en haar groote oogen zagen hem aan — hij trad een paar stappen achteruit en drukte op 't schelletje bij 't buffet. Geesje zou komen. Het was beter dat Geesje binnen was — en hij begon te spreken.

Er was een telegram gekomen, ja eigenlijk voor 't kantoor,

maar ze hadden 't hier gebracht, daarnet had hij 't pas gelezen goddank, daar was Geesje en nu zei hij eindelijk dat het niet erg was, gelukkig, ze moest niet schrikken, er was mist geweest van nacht, de boot naar Engeland had een aanvaring gehad

„David!” Marianne's stem was heesch en bijna geluidloos. Geesje stond bij haar.

Bas hield op met spreken. Hij was de draad kwijt. „Da David”, herhaalde hij, maar in Marianne's oogen ziende, kon hij niet meer spreken, hij schudde 't hoofd, hij zeide „neen” met het hoofd, hij opende zijn mond om toch iets te zeggen, en toen in de vreeselijke stilte klonk plotseling de blaf van Othello. Machinaal opende Bas de serre deur, en de zwarte does sprong naar Marianne en Marianne nam zijn beide pooten in haar handen en ze zegg neer van den stoel en duidelijk, langzaam, alsof ze de woorden las, zeide ze: „De baas is weg, de baas is dood, de baas is gegaan voor een ander, de baas is verdronken voor een ander het was zijn beurt niet het was zijn beurt niet”

Geesje maakte snikkend Othello los, zij hielp Marianne over-eind, en zette haar op den stoel.

Bas huilde met z'n arm tegen zijn hoofd. Marianne zag naar hem met haar groote oogen en Geesje hoorde haar fluisteren: „Het was zijn beurt niet het was zijn beurt niet!”

Leonardje speelde al een half uur lang met zijn blokken-doos. Hij had een boerderij gebouwd met een kippenren en varkensstal zooals hij er een den afgeloopen zomer zelf gezien had in de duinen bij Waalsdorp, daarna een kerk met een hoogen toren, en het laatst een kasteel, maar nu lag het kasteel in gruzelementen en Leonardje wilde geen nieuw bouwen. Hij verlangde naar zijn stoomboot. Waarom had Mammie de stoomboot weggeborgen? Waarom mocht hij niet in de keuken met zijn boot spelen? Daar stond de groote teil met water klaar voor vrouw Bekker die goed kwam wasschen, en zijn boot had daarin prachtig kunnen varen. Met de torenspits in zijn handen, staarde Leonardje naar buiten. De straat was nat, het had geregend. Er dreven bruine en gele blaren in de plassen, zij zaten op sommige plekken als koeken op elkaar en glommen als koper, want de zon scheen op de steenen. Leonardje kon nu weer de huizen aan den overkant zien, want de boomen waren al bijna kaal. In den zomer zag je niets van die huizen, dan was alles groen en boven het groen was de lucht. Hij telde de deuren van de huizen, en de paaltjes langs de stoepen en toen de trappen, maar dat was gauw gedaan want er waren maar twee huizen met trapjesstoepen. En nu keek hij weer naar den grooten plas tusschen de twee boomen vlak voor het huis, daar zou zijn stoomboot ook in kunnen varen, misschien, als ie diep genoeg was, misschien ook niet. Hij verlangde zoo naar zijn boot. O ja! hij wist wel waarom Mammie zijn boot had opgeborgen! Leonardje ging weer in zijn stoeltje zitten, zette de torenspits voor zich op zijn speeltafel en steunde met beide handen zijn rond kinnetje. Zijn oogen keken wijs voor zich uit. Hij wist het wel. Hij had Mammie en Pappie verdriet gedaan met de boot. Maar 't was niet expres geweest! Hij had 't alleen maar gedaan om het „verschrikkelijke” te spelen. De boot was gezonken, precies zooals de boot van oom David. Hij had 't precies zoo nagedaan als hij het 's avonds in zijn bed had hooren vertellen. Pappie en Mammie dachten dat hij sliep! Maar hij had alles gehoord. Er was een dikke mist geweest, zoo dik dat je niet van hier tot de tafel kon zien, zoo had Pappie 't gezegd, toen was die andere boot opeens gekomen. Ze hadden elkaar niet gezien door de dikke mist en die had de groote, midships ingeloopt. Midships was midden in het schip, het had nog een oogenblikje geduurd, misschien maar vijf minuten, en toen was het heele schip naar beneden getrokken naar beneden getrokken! Daarom had Leonardje den volgenden morgen een touw om zijn stoomboot gebonden en toen had hij in de keuken bij vrouw Bekker, de waschvrouw, schipbreuk gespeeld. Vrouw Bekker had hem een apart teiltje met water gegeven, dat mocht hij op de rechtbank voor 't venster zetten. Zij had omdat hij 't zoo gevraagd had en zoet zou zijn voor binnen, het rolgordijntje voor 't venster neergelaten, dan werd 't donkerder op de rechtbank. Leonardje had „z o e m” gezegd, heel zachtjes, dat was de stem van de dikke mist — het kleine houten zeilscheepje dat hij eens van Mammie op Scheveningen gekregen had, was de andere boot geweest. Boem!

daar liep het in de groote stoomboot „midships”, dan even wachten, en tellen een twee drie vier vijf, een ruk aan het touwtje en de boot verdween in de diepte. Vrouw Bekker vond het ook een mooi spel want ze had balletjes gemaakt van Sunlightzeep, die had hij op de boot gezet, dat waren de menschen en zij had mee moeten kijken hoeveel menschen er verdrongen en hoeveel er gauw gered konden worden. De geredden lagen in het schoteltje dat de reddingsboot moest verbeelden Maar toen was Mammie ineens in de keuken gekomen. Wat was Leonardje geschrokken! Nog nooit had hij Mammie zoo gezien. Zij had hem bij een arm genomen en de keuken uitgezet en vrouw Bekker moest de boot uit het water nemen en opbergen. In de kamer zat Mammie opeens erg te huilen net zoo lang tot Leonardje ook was gaan huilen, want hij begreep het nu heel goed dat het was om oom David die verdrongen was en hij hilde nu ook net als de groote menschen om oom David heusch niet om zijn boot die opgeborgen was en waar hij niet meer mee spelen mocht, maar om oom. Toch had niemand het geloofd want iedereen had gezegd dat hij nu zoet moest zijn! en niet meer huilen moest! De groote menschen zeiden immers niet tegen elkaar dat ze niet huilen mochten en stil moesten zijn? Leonardje had zijn Pappie zien huilen, wat nog nooit gebeurd was en Opa Hoogland dan! Die had voor 't venster gezeten met de handen voor 't gezicht. Leonardje kon zien dat hij hilde want zijn schouders schokten, maar niemand had tegen Pappie of Opa gezegd dat ze niet huilen mochten, want iedereen wist wel dat het om oom David was. Oom David was Opa Hoogland's eigen zoon, net zoo als Leonard Pappie's zoon was en daarom was het zoo verschrikkelijk. Nu had Opa Hoogland geen zoon meer. Oom Piet en Pappie en Mammie hadden dien armen opa getroost. Zij zaten zachtjes met hem te praten en Mammie had haar arm om zijn schouders geslagen, net zoo als zij wel bij Pappie deed als ie naar 't kantoor ging. „Maar hij kan niet getroost worden”, zeide Pappie 's avonds toen Leonard weer in zijn bed lag. „Het is ook te erg! het eenige geluk is dat Grootmama dit niet beleefd heeft.”

„Het ergste is 't voor Marianne”, had Mammie gezegd, „die arme Jannetje”. Daarop had Leonardje weer heel stil voor zijn eigen gehuild dat niemand 't hoorde, om Tante Marianne. Het was zoo vreemd dat hij Tante Marianne niet zag; maar zij kon niet komen om Opa te troosten, zij was ziek, vertelde Mammie later, en Grootma Antje kwam ook niet, want die was bij haar.

Leonard had Grootma wel later terug gezien toen hij met Mammie naar het huis in de Spuistraat mocht. Alles was daar zoo stil en zoo donker, vooral in de voorkamer waar de luiken gesloten waren en alleen twee ronde gaten als oogen van licht naar binnen keken. Mammie had hem dadelijk naar de gang gestuurd om zoet alleen te spelen, maar Leonardje begreep wel dat 't was om hem kwijt te zijn. Hij mocht niet bij de groote menschen zijn, want al de groote menschen waren bedroefd om het verschrikkelijke, en niemand kon begrijpen dat hij ook bedroefd was en best voelde dat het heel erg was dat oom David dood was. En toen hij op Chimaira geklommen was, Tante Marianne's paard van toen ze nog klein was, en hij uitgehobbeld was, had hij opeens bedacht dat Tante Marianne wel gelooven zou dat hij net als de groote menschen bedroefd was om oom David. Leonard verlangde toen opeens erg naar Tante Marianne en iederen morgen had ie Mammie gevraagd naar Tante Marianne te mogen gaan, maar altijd was 't antwoord geweest: „Dat kan niet, vent, later gaan we samen naar Tante”. Maar later kwam nooit, nooit. Als Leonard zeven keer naar bed ging dan was er een week om, dat had hij geleerd van Pappie, en hij mocht dan een blaadje van den kalender afscheuren dat had hij nu al drie keer gedaan en nog was hij niet bij Tante Marianne geweest en dat was nu toch juist zoo heel jammer, want verleden week toen hij het kalenderblaadje afscheurde had Mammie gezegd: „Wil ik je eens wat vertellen? Het nieuwe jongetje is bij Tante Marianne aangekomen!”

Het nieuwe jongetje, hij wist 't wel, waar Geesje hem van verteld had van den zomer toen Tante jarig was, maar Geesje had hem gezegd dat Tante het in November besteld had en 't was nu pas October — zeker was 't eerder gekomen om Tante te troosten, en nu wou hij het nieuwe jongetje zoo graag gaan zien! Hij verlangde er zoo naar! Hij had iets heel moois voor 't kleine jongetje, een schaap op rolletjes, daar was hij toch te groot voor, en 't nieuwe jongetje zou 't zeker

heel mooi vinden, want hij kende natuurlijk nog geen schapen op rolletjes, had ze nog nooit gezien! Zou die groote oogen opzetten! Hoe zou 't nieuwe jongetje er uit zien? Heel klein, zei Mammie, met heel kleine handjes en voetjes, maar dat was niets. Hij zou Leonard toch wel kennen, hij zou dadelijk weten dat Leonard een vriendje wilde zijn, al was hij veel kleiner. Leonard zou zeggen: „dag François David,” zoo heette Tante Marianne's jongetje, en 't jongetje zou misschien zeggen heel zachtjes, want kleine kinderen praten zacht: „Dag Leonard”, dan zou hij hem dadelijk 't schaap voorhouden. Maar hij moest nog wat geduld hebben, als hij aan het eind van deze week 't kalenderblaadje afscheurde, mocht hij misschien mee naar Tante Marianne, dat was hem beloofd.

Misschien . . . misschien . . . Leonard weifelde al alsof hij werkelijk een groot mensch was, want wat was „misschien”? De groote menschen waren zoo raar in den laatsten tijd, ze zeiden maar „misschien” om van je af te zijn. Altijd wilden ze van hem af zijn „als je maar zoet bent en als je maar stil bent!” Altijd moest hij uit de kamer als Grootpa en Grootma en de Ooms er waren. Vroeger was dat niet zoo, dan ging hij van de eene knie op de andere, dan mocht hij met de groote menschen spelen. Met Oom David had hij ook veel gespeeld en gestoeid in den tuin bij Grootpa of bij Tante Marianne, maar Oom David was er nu niet meer. Hij zou nooit meer terug komen, nooit meer Leonard begreep 't niet. Zou het heusch waar zijn, dat Oom David nooit meer terug kwam? Misschien toch wel eens, als Leonard al groot en oud was, dan misschien . . . ! Kon je de menschen niet uit het water halen al was 't heel diep, en weer levend maken? Dat zou hij kunnen spelen met zijn boot!

„Moesje!”

Leonardje's moeder was binnengekomen en zij zag 't peinzende ventje daar zitten met de kin op de gespreide handjes.

„Mijn schat, wat is er?” Moesje kwam dicht bij hem en Leonardje, die zoolang de belangstelling in zijn spelen en denken gemist had, sloeg z'n armen om haar hals en vroeg aan haar oor:

„Mag ik nou weer met m'n boot spelen, 'k zal heusch wat moois spelen, wat heel moois, geen leelijke dingen”.

„Kom maar mee”, zei Moesje, en hand in hand gingen ze naar de speelkast in de gang, waar zij den sleutel van had en de boot werd van de bovenste plank voor den dag gehaald. Leonardje ging blij met de boot onder zijn arm mee naar de keuken waar hij bij vrouw Bekker plassen en morsen mocht.

„Wil je weer zeepballetjes maken, vrouw Bekker, ik ga nou spelen dat alle menschen uit 't water gered worden, zal je zien!”

Maar toen het Zaterdag was en Leonardje 's morgens het kalenderblaadje afgescheurd had, zag hij aan Moeder's ernstig gezicht dat er weer iets was. Hij wilde vragen: „Gaan wij nu vandaag naar Tante Marianne?” maar zeker dat er weer een misschien in de lucht zweefde, vroeg hij: „Moesje misschien hè, gaan we misschien vandaag?”

„Maar Tante Marianne?” zei moeder. „Lieve vent. Tante Marianne is heel bedroefd”.

„Waarom?”

„Het kleine jongetje, je weet wel!?”

„François David!?”

„Is weer heengegaan, het slaapt voor altijd”.

Hoe kon dat? Hoe mocht dat? Dat was stout van 't nieuwe jongetje!

„Komt 't nooit weer terug? nooit weer Misschien, misschien wordt ie weer wakker!”

Maar Moeder schudde 't hoofd en zoende 'r kleinen Leonard, die een gloeiende kleur had en tranen, echte tranen in z'n oogen.

Niet dat hij Tante Marianne en haar verdriet vergeten was, maar Leonardje was den volgenden dag vroolijker dan ooit. Er was een nieuwe Oom gekomen en Leonardje vond dat geen enkele oom zoo aardig was als deze, die op een morgen tegen koffietijd met Pappie meegekomen was. Stormenderhand had hij Leonardjes hart veroverd. Hij tilde Leonard hoog op zijn schouders en dat was zoo hoog dat Leonardje boven op de groote eikenhouten kast in de gang kon kijken en om Mammie uit de grap te plagen, riep: „Mammie, er ligt stof op!” En Oom wist allerlei aardige spelletjes met Fransche woorden.

(vervolg op bladz. 562).

Foto R. H. Herwig.

WEG BIJ OUDEMIRDUM.

IN FRIESLAND'S ZUIDWESTHOEK.

„'t Vermakelijk veld- en boomgezicht
Waar al de weidsche praal voor zwicht
Der groote en rijkbevolkte steden”.

VOR een bezoek aan „de Gaasten”, de schilderachtige zuidwesthoek van de provincie Friesland, zijn Stavoren, Lemmer, Sneek of Heerenveen wel het beste uitgangspunt. Wie niet beschikt over een auto en toch eigen vervoermiddel verkiest boven de in zoo korten tijd ingeburgerde autobus, neme zijn fiets mee, want de afstanden zijn groot.

„Gaasterland, hoe kom ik ân je,
Gaasterland, hoe kom ik van je”. —

zuchtte men vroeger wel eens, toen men alles nog op zijn „beenekens” moest aftippelen. ☞ Voor mij blijft altijd de oude koningstad „Stavoren” het aardigste begin, om van hieruit een bezoek te brengen aan „de gaasten”, nog altijd één der meest bekoorlijke landouwen van het Friesche gewest. Veel bekijks geeft ze niet meer, de eens zoo machtige koopstad, waar eenmaal de Friesche Koningen hun zetel hadden gebouwd, de historische zeestad, eens machtig en rijk, toen in de diepe havens de talrijke schepen hun kostbare ladingen brachten uit alle deelen der wereld, Stavoren, waarvan zelfs eenmaal de dichter getuigde:

„Het oud Geschiedboek meldt —

Wie onzer spreekt het logen? —

Dat huisdeur zelfs en stoep

En leuning voor elks oogen

Baldadig prijkten met het edelste metaal”.

☞ Langzaam maar zeker zou echter voor de eens zoo fiere koopstad, waar eens „stoepen en drempels met goud waren beslagen” — het tijdperk van verval aanbreken, toen een groote zandbank, „het Vrouwenzand” geheeten, vrijwel den

toegang tot de havens afsloot. De lezer herinnert zich, hoe zich aan deze uitgestrekte zandplaat ter zijde van de Stavorensche haven, welke ook thans nog aanwezig is, de legende is verbonden van „het rijke vrouwtje van Stavoren”, de spilzieke schatrijke reedersvrouwe, die haar schipper uitzond om de kostbaarste lading te halen, welke ter wereld was te verkrijgen. En ziet, toen de kaptein binnenliep met een lading van het prachtigste graan uit de Oostzeelanden, gelastte ze aan het scheepsvolk het koren onmiddellijk in zee te werpen. Van toen af vervolgde haar het noodlot; heur schepen vergingen op zee en zelfs de arme stad moest boeten voor heur euveldaad. ☞ Luistert, hoe de oude volksdichter hiervan vertelt:

„Des milden Scheppers gift zinkt in de zilte stroomen,
Maar met haar zinkt de bloei der oude Koningstad.
Een bank, o wonder! groeit, verheft zich uit het nat
En vormt een breeden rug in 't midden van de baren!
Nog vindt de zeeman daar de onvruchtbare korenaren
Op 't „Vrouwenzand!”

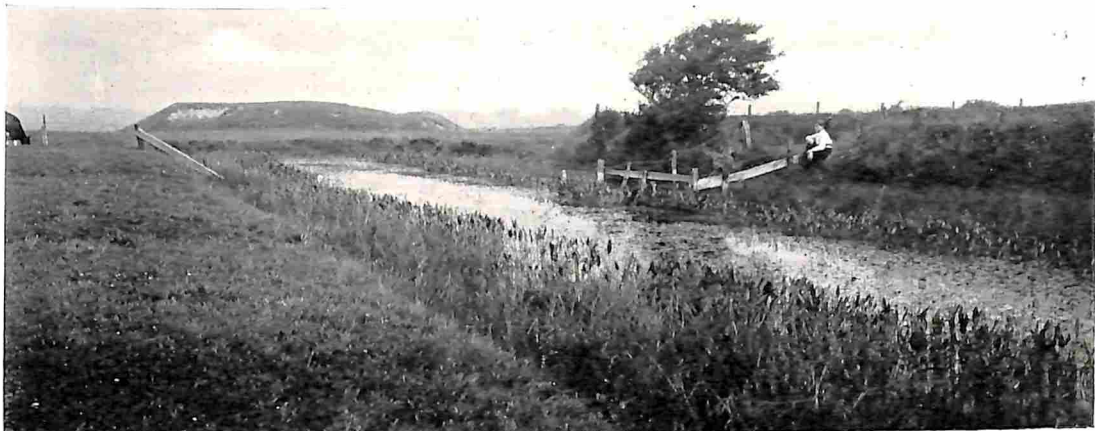
☞ Zooals we reeds opmerkten, van de vroegere glorie der eens zoo machtige Koningstad is weinig meer te bespeuren. Stavoren is gedaald tot een eenvoudig, nietig zeeplaatsje, waar de geregelde verbinding van den veerdienst „Enkhuizen—Stavoren” nog dagelijks eenig vertier brengt. Overigens is het stil aan de haven en in de nauwe straten van het oude stadje. ☞ Van hieruit nu maken we een aanvang met onzen tocht naar de hooge, zandige gronden.

„'t Was als een rug van leem en steen
Die Gaasterland om Sloten heen
Met Zevenwouden kwam verbinden”.

☞ Oudtijds voerde de „heirweg” tusschen het veenachtige

merengebied en de zee over de hoogste „gaasten” (vandaar Gaasterland) naar Overijssel langs de sterke vesting Sloten, thans de kleinste van de elf Friesche steden. 't Was een woudrijk, diluviaal gebied, dat Gaasterland, waar de bewoners te midden der zoogenaamde Joldren-, Herke-, Roeke- en Rijsterbosschen beveiligd wonden tegen de talrijk voorkomende overstromingen. — Van Stavoren af voeren feitelijk twee wegen in de richting der Gaasterlandsche bosschen. In de eerste plaats kan men den zeedijk nemen in Oostelijke richting, waarbij de weg langs het zoogenaamde „Roode Klif” en de dorpjes Scharl en Laaxum voert. Werkelijk is dit een bijzonder aardige fietstocht, temeer daar ze voert over één der schoonste klifvormen van Friesland's Zuidwestkust. Een groot bezwaar echter vormen de talrijke landhekken, welke daar voor het vee zijn aangebracht, en die telkens den weg versperren, zoodat we nogal dikwijls moeten afstappen. Merkwaardig, dat „Roode Klif”, de rotsvaste hoogte, ongeveer 11 M. boven A. P. welke we beklimmen. De plantkundige kan hier in deze omgeving zijn hart ophalen, want hij vindt er bijzondere soorten. Laten we als herinnering een paar aren plukken. Volgens de legende zouden dit „korenaren” zijn, afkomstig van het in zee geworpen graan door het „Vrouwtje van Stavoren”. De botanicus weet beter en vertelt ons, dat het een gewone „helmsoot” is. Schilderachtig is het gezicht van dit schoongevormde Klif af. Rechts van ons ligt de zee als een spiegel in den zomermorgen, terwijl ter linkerzijde de golvende korenvelden wuiven in de zon. — Langs bouwland en akkers komen we nu weldra meer in het boschgebied en naderen we langzaam het schoone Gaasterland met zijn prachtige eiken en dennen. Een tweede weg van Stavoren uit loopt over de dorpen Warns, Hemelum en Bakhuizen naar Gaasterland's bosschen. Vooral deze drie dorpen liggen bijzonder schoon: het oude Hemelum, waar eens een machtig klooster verrees en het liefallige Bakhuizen, hoog op de „gaasten” te midden van de begroeide heuvels en dalen, waar men van de heerlijkste vergezichten volop kan genieten. Te betreuren valt het, dat er gedurende de laatste twintig jaren zoo veel in het landschap is „gekapt”. Talrijke schoone bosschen met bijzonder trotsch geboomte zijn door verwisseling van eigenaar aan den bijl ten prooi gevallen en herschapen in bouw- en weiland. Vooral in de oorlogsjaren, toen „het hout” zoo kostbaar was, heeft men veel bosschen verkocht en met den grond gelijk gemaakt¹).

Toch is gelukkig nog veel gespaard gebleven en onder de fraaiste bosschages neemt het zoogenaamde „Rijsterbosch”, hetwelk zich achter het oude landgoed „Het Slot Rijs” verheft, wel een eerste plaats in. Door de bekende adellijke familie Van Swinderen, welke als weldoenster zetelde te midden der vroegere armoedige bewoners der „gaasten”, is het prachtige bosch geheel vrij voor het publiek toegankelijk gesteld. Kom, de fietsen gestald bij één der „uitspanningen” in de onmiddellijke nabijheid, en het bosch in. Wij nemen onzen weg door den tuin van hotel „Jans”, waar we al spoedig komen in een statige allée, de zoogenaamde Enkhuizer laan, waar de eeuwenoude

GEZICHT OP HET OUDEMIRDUMER KLIF.

stammen als het ware geschiedenissen fluisteren uit het verleên. Na een korte wandeling steken we links over naar de Middenlaan en weldra bevinden we ons op een knooppunt, het Rondeel: een schitterende plek met hoogopgaande sparren, waaronder het heerlijk is te rusten. In linksche richting onzen weg vervolgende komen we langs een schilderachtigen zandweg eindelijk bij het Zeelaantje, aan het eind van het bosch, waar we ons plots bevinden bij het Mirnster Klif. Wat een prachtige wandeling! Rondom ons klinkt maar steeds het jubellied der gevederde zangers: één groot concert. Vóór ons vluchten hazen en een enkele konijn over den rullen zandweg om beschutting te vinden in het dichte struikgewas ter zij van het wandelpad. De beekjes, in herfstgetij met helder water gevuld, zijn nu in den zomer geheel uitgedroogd en bedekt met een bruin tapijt van afgevallen blâren. Zoo nu en dan hooren we het geroep van den koekoek of het gelach van den specht die diep in het bosch er maar vlijtig op los hamert. Overal is de bodem bedekt met dichte kussens van mos en afgevallen bladeren, zoodat deze natuur-rustplekken als het waren nooden tot een zitje. En rondom geurt het van allerlei bloemen en kruiden. De slingers van kamperfoelie buigen zich vol bloemenpracht tusschen en over de struiken, terwijl de braamboschjes in vollen bloei staan. 't Zingt om ons van gonzende insecten, welke, aangelokt door de van honinggeuren bezwangerde lucht, hier hun bruidsvluchten houden. Ginds wuiven de varens in stille pracht aan de zoomen der beekjes, terwijl het heidekruid zich voorbereidt tot den bloeitijd. — Prachtig is ook het Zeelaantje, waar talrijke woudbewoners aan den zoom van het bosch hun nesten hebben gebouwd. Even doorwandelen, stijgen we langzaam naar het Klif, dat vrij steil uit zee oprijst. Schitterend

Foto R. H. Herwig.

HET „SLOT RIJS”.

¹ De Regeering heeft op voorstel van den Boschraad, aan de gemeente Gaasterland, te rekenen van 1 Januari 1926 af, voorloopig voor den tijd van tien jaren een jaarlijksche bijdrage verleend van f 2500 voor de instandhouding van bosschen, die de gemeente aankocht, om ze voor vernietiging te redden. Hiermede is hetgeen nog van het snel-verdwindend natuurschoon van het fraaie Gaasterland is overgebleven, behouden. De Regeering legt contractueel den plicht van instandhouding op. Dit is een der eerste gevallen, waarin gebruik werd gemaakt van art. 12 der Boschwet 1922. RED.

daar vóór ons de Zuiderzee op den stillen zomerdag: een spiegel gelijk. De visschersschepen liggen roerloos op het water, hetwelk één geheel vormt met den lichtblauwen hemelkoepel. Een consumptietentje aan de zeezijde biedt den moeden wandelaars voor billijken prijs verschillende ververschingen, terwijl men er tevens met een roeibootje een zee-tochtje kan maken. Links om den hoek, terzij van een groote boerderij, heeft men tevens een bijzonder fraai uitzicht over de weiden en de golvende graanakkers. Wel eigenaardig, dat men in 't midden der vorige eeuw hier in deze omgeving een hunebed heeft ontdekt, waarvan de overblijfselen in een museum zijn ondergebracht. Tusschen de grafsteen en het ingestorte gewelf vond men o.m. enkele vuursteenwiggen en talrijke scherven. Wel een bewijs hoe oud de Gaasterlandsche gronden zijn en hoe de „gaasten” reeds heel vroeg menschen tot woonplaats hebben gediend. 't Waren de bewoners uit het zoogenaamde „steenentijdperk”, levende van jacht en visscherij. Het is niet te verwonderen, dat in vroeger jaren het bijgeloof welig tierde in deze streken. Boschgeesten en spoken speelden in die dagen een voornamelijk rol en nog heden ten dage weten de eenvoudige bewoners „wondere verhalen” te doen van vreemde verschijningen in de dichte wouden. De naam „Spoeke”- of „Spokeberg”, eveneens een knooppunt aan de Middenlaan in het Rijsterbosch, is nog een treffende herinnering aan die romantische tijden. Vooral de grillig gevormde Kliffen hebben meermalen aanleiding gegeven tot geheimnisvolle verhalen. Zoo wordt er o.a. van 't Roode Klif verteld, dat in 't jaar vijf onzer jaartelling, onder de regeering van Azinga Ascon, vierden bestuurder van Friesland, drie achtereenvolgende dagen een geweldige vlam uit den grond opsteeg en den vierden dag een monstreuze draak oprees. Dit verschrikkelijk gedrocht, hemelwaarts vliegende, stak zijn scherpe klauwen naar de beangste bewoners uit, doch verdween, na een half uur her- en der te hebben gevlogen, weder in 't vuurbrakende Roode Klif. Later (100 jaar na Chr.) vertoonde dit roode spook zich acht — en nog later (230 jaar na Chr.) twaalf dagen aaneen. Na het orakel (Stavo) geraadpleegd te hebben, werd op diens verlangen het bloed van een driejarig kind in den steeds vuurbrakenden krater geworpen, benevens een ridder in volle wapenrusting. Niet langer aan deze verschrikkelikheden gedacht en een kijkje genomen bij den zoogenaamden „Parapluboom”, den Wodanseik van Gaasterland. In de onmiddellijke nabijheid bevinden zich de zoogenaamde Ipersparren, een groot cirkelvormig terrein, waar men de oude reuzen heeft gekapt en door jonge beplanting vervangen. Over den Spokenberg komen we nu terug bij het reeds eerder genoemde Rondeel, vanwaar de Middenlaan terugvoert naar de achterzijde van het Slot. Ook kan men van het Rondeel rechts afslaande de Mirnserlaan bereiken, eveneens een prachtige, statige allée, welke naar den hoofdingang voert terzij van het Slot. Hoogopgaand geboomte leidt dan als vanzelf naar een open plek in het bosch, waarop de zoogenaamde Vredestempel uitzicht geeft. Op de omlijsting van dit aardige witbepleisterde zomerhuis, dat jammer genoeg overal met namen van bezoekers is bekrast — lezen we:

Pax M.D.C.C.XIV.

„Vrede, groot geschenk van God,
Blijft bestendig Neerlands lot.
Laat het dankbaar op U zien,
Altijd twist en wraakzucht vliên”.

Nu nemen we afscheid van het Rijsterbosch om verder in Gaasterland door te dringen. We gaan in rechtsche richting langs den Oude Mirdumer weg in de richting van Oude Mirdum, een prachtige tocht over den schoon belommerden straatweg, welke nu eens klimt, dan weer daalt langs en over de schoone gaasten. Links heeft men reeds een heerlijk

gezicht op de dichte bosschen nabij het dorpje. Zóó dicht is hier en daar nog het oude geboomte, dat het groote wild, o.a. reeën, er een veilige schuilplaats vinden. Rechts van de schaduwrijke laan vooral golven de rijpe korenvelden. Zoo naderen we weldra het vriendelijke plaatsje Oude Mirdum, waarvan het aardige kerkje geheel in 't hoog opgaand geboomte verscholen ligt, zoodat alleen het haantje van den toren er bovenuit blinkt. De geheele omgeving, het dorp met de Gortburen, de Gaastburen en de Doller is een historische plek, waar in de Middeleeuwen en daarvoor menige krijg heeft plaats gevonden. — In de onmiddellijke omgeving van Oude Mirdum ligt terzij van de zoogenaamde Badlaan het Jolderenbosch. Wel is de omgeving van Oude Mirdum een wildrijk gebied, vooral aan de andere zijde van den weg naar de bosschen en hoogten van Elfborgen, waar reeën, hazen, konijnen, faisanten en snippen voorkomen. Langs een zandweg en verder over de weilanden loopt een aardige boerderijtjes de weg naar het Mirdumer Klif, de grootste en schoonste klifvorming in deze streken. Wel zeer eigenaardig ligt hier dit klif aan den zeekant. Hoog steekt deze eigenaardige hoogte uit zee op, gescheiden van de kust door enkele, kleine meertjes, waar talrijke vogels een rustig verblijf vinden. Wat een schat van allerlei grondsoorten en gesteenten bezit dit klif, den geoloog natuurlijk veel meer vertellend dan den niet wetenschappelijk aangelegden bezoeker. Ook van deze plaats af heeft men weer een schilderachtig gezicht over de prachtige omgeving met op den achtergrond het hooge geboomte. In het dorp teruggekomen, nemen we bij de kerk den weg naar het bekende „Kippenburg”, het hartje van Gaasterland. Jammer, dat langs dit

pad vrijwel al het hout gekapt is. Vóór het bekende hotelletje van dien naam loopt het vaarwater „de Luts”, de verbinding vormend tusschen Slotter- en Heeger meer. Schilderachtig water zoo te midden van deze boschachtige omgeving. De oevers

IN FRIESLAND'S ZUIDWESTHOEK. BIJ HET MEER DE FLUESSEN.

zijn omzoomd met prachtig eikenbakhout, terwijl de gele plomp en waterlelie op het kalme water rusten. Bijzonder mooi is in deze omgeving het zoogenaamde Kippenburgsche bosch, een der meest woeste gedeelten van de „gaasten”. Rechts, op een paar honderd meters afstand van het hotel, vinden we den ingang van het bosch: een bijzonder smal laantje. Hoe schilderachtig loopt deze boschweg over allerlei vondertjes over droge beekjes tusschen het dichtbegroeide struikgewas, waarachter zich verheffen de oude naaldbomen, welke talrijke stormen hebben getrotseerd. Prachtige broedplaatsen voor honderden reigers, die in de omliggende meren van Friesland's Zuidwesthoek een vischrijk gebied vinden. Ja, het is een genot te dolen in dit oude woud, waar de stilte alleen verbroken wordt door het gezang van 't vogelenkoor. Hier in deze dichtbegroeide bosschages oefenden vroeger de lijstervangers hun beroep uit. In den herfsttijd, wanneer de lijsters op bessen tusschen de boomen en vonden duizenden zangers een wreeden dood. Sommige vangers zetten somtijds duizend tot drieduizend strikken uit en wisten dan 's morgens de poeliers voor 11 à 15 cents per stuk werden verkocht. Oordeel echter over dezen vogelmoord op groote schaal niet te hard. Het waren vooral de zeer armoedige omstandigheden van de vroegere bewoners der gaasten, welke oorzaak dienste vormde. Thans is echter het „lijsterstrikken” bij de hotel werd tot ongeveer vijftig jaar geleden nog geregeld de Deze bestond feitelijk in een tweedaagsche groote vee-Eigenaardige gebruiken had men hierbij, welke hun oor-

sprong vinden in den heidenschen tijd. Op den eersten dag kwamen vooral de boeren; de tweede dag was meer bestemd voor de burgers en dan wel bijzonder voor 't „jong-volk”, welke er de „mercke” (kermis) vierde. Men zat dan op banken van zoden. Op een heuvel van dit bouw materiaal werden des Vrijdags de Koning en de Koningin van 't feest geplaatst, aan wie geofferd moest worden door de bezoekers. Wie te voet kwam betaalde een dubbeltje; elk rijtuig betaalde er twee. Van dit opgehaalde geld werd dan feest gevierd. In plaats van zoden werden later houten banken geplaatst. Thans is dat alles reeds lang voorbij en blijft alleen de naam „wildemercke” nog in eere. De brug over bij Kippenburg, en rechts vinden we den weg naar het keurige plaatsje Balk, het belangrijkste dorp van Gaasterland, waar vooral het Gemeentehuis, oorspronkelijk uit het begin der 17e eeuw, een bezichtiging overwaard is. In 1836 is het Raadhuis verbouwd, waarbij men rekening heeft gehouden met bouwkundige wenken van Nederlandsche grootmeesters in architectuur. Bij een rondwandeling door het dorp treffen we voorts talrijke aardige Oud-Hollandsche gevels. In de naaste omgeving van Balk ligt het lommerrijke Harich, waar zich voorheen de prachtige „State's” (landhuizen) bevonden van de Tiscema's, Minnema's en Helema's. Langs het Kerkelaantje komen we weer op den hoofdweg, en fietsen we over de Star Numansbrug langs Ruigahuizen naar het schoone dorp Wijckel, zoo aardig in 't groen verscholen bij het „Du Tour bosch”. In het zeer oude kerkgebouw bevindt zich de prachtige graftombe van den beroemden vestingbouwkundige Menno Baron van Coehoorn. Langs den grintweg bereiken we Sondel, vanwaar men weer een schilderachtig gezicht heeft op Gaasterland's hoogten. In de nabijheid van dit nederig dorpje stonden vroeger de versterkte burchten van de familiën Carpentier en de Rochefort, zeer vermoedelijk van Fransche afkomst. Van dit dorpje rijden we naar Nije Mirdum, waar voorheen het oude slot „Beukerswijk” verrees, toebehoorende aan den Frieschen edelman Hylkema. In den voorgevel van een boerderij bevinden zich nog een paar groote gedenksteenen met wapens en attributen van den voormaligen landheer. Even voor het dorpje (rechts) leidt de zoogenaamde Zwarte- of Groene Singel dwars door de bosschen naar Kippenburg. Later wordt deze weg „Beukenlaan” genoemd. Langs een rechtstreeksche verbinding komen we van Kippenburg weer in Rijs, vanwaar we over Bakhuizen en verder langs Hemelum en Warns of langs den zeedijk over het Roode Klif weer het oude Stavoren bereiken.

U. G. DORHOUT.

Het stille gevaar.

SCHETS UIT HET TENGERGEBERGTE
(OOST-JAVA).

DE avond was als een wonder, uit droom geboren. De stilte suisde boven de berghelling, die blauwig wegdonkerde ter linkerzijde; het bloembekleed ravijn, rechts van den witten weg, hing vol van zoeten geur. Er was geen geluid rond de huizen, geen snel gerucht van vogelwieken doorsneed de stille lucht. On-

HET ZEELAANTJE IN HET RIJSTERBOSCH.

bewogen in avonddroom rustten hemel en aarde; maar stil ging voort, als alleen bestaand en zichzelf genoeg, het schoone werk van geur en kleur, en heiligde de aarde met wierook en spon over den hemel sluiers van lila en rood-goud. Tot alle kleur was uitgeweven en langzaam weer verbleeken ging in zonderlinge doorschijnendheid. En het leek of de stilte groeide, dieper, inniger werd en teer in zich besloten hield den droom van den komenden nacht, heilig als de droom van een hooge liefde Over den smallen ravijnweg ging hij met vlugge stappen; zijn blond hoofd neeg even boven den lichten bloemenschat in zijn armen. Zacht beroerde zijn wang den koelen kelk van een orchidee, die roze en wit open lag naar zoete zonnekoestering. „Sirmonja”, zei hij en hij hief zijn hoofd op, zijn blauwe oogen, groot en open als van een kind, zagen op naar den bloembekransten berg en zochten het bruine huis, dat somber stond tusschen 't star-wit van breede hotels. Daar was zij, het mooie wezentje met haar fluweelinge droomoogen in 't olijfbuin gezichtje, met haar donkere, streeplende handjes; . . . en zijn stappen klonken in vlugger tempo op den harden weg, blij-licht lachten zijn oogen. Heenlopend

Foto R. H. Herwig.

LANDWEG BIJ KIPPENBURG.

langs de lage huizen, de rustoorden, die brutaal-blank opstaken uit het donkerend gewas, bereikte hij het huis. ☼ Op de pendopo zat ze, in droomhouding; voor het laatste zonnelicht rondde blauw-zwart de lijn van haar hoofd. — „Sirmonja”. Zijn blanke handen strooiden op de fijne sarong de slanke bruidsstralen, roze en wit en de orchideeën, wit met fijngoud van meeldraden en andere, avondzon-rood met sneeuw-blanke strepen. ☼ „O, Toeàn!” Haar gretige handen streelden de bloemen, ze glimlachte, de glinsterwitte tanden bloot. „U bleef zoo lang weg van Sirmonja”, zei ze zacht. „Ja, het is laat”, en hij zag op naar den wonderen hemel, waar fijn rag van schemer de kleuren versomberden ging. Met langzame bewegingen schikte Sirmonja de bloemen, haar fijne vingers beroerden teer de frissche bladeren. ☼ „Toeàn”, en er was muziek in haar stem. „Wat droomt U?” Door de zijge oogharen zagen haar oogen verteederd hem aan. „Van Sirmonja”, vleide hij en zich naast haar zettend op het bamboe-matje, trok hij haar naar zich toe; haar donker hoofd leunde in zoet behagen tegen zijn schouder. En 't lispelen van hun teere fluisterwoorden bewoog de groote rust, tot in 't avondgemijmer hun stemmen verstilden en ze droomden in de schaduw van het lage huis, dat slaapstil stond in 't stervend licht. ☼ Tot plots, als ontwakend, hij zei:

„Ik moet gaan. De zon is onde. en ik heb geen licht”. „Geen toorts!” Wijdopen zagen haar oogen naar het wolklooze Westen, waar het laatste licht vergeleed achter vreemd-zwart bergrand. ☼ „Toeàn, er is geen zon meer en er zijn zwijnen gezien in het ravijn. Ze zullen komen en U dooden.... Wil Toeàn geen toorts van Sirmonja?” ☼ Er groefde een ijdel trekje om zijn mond, zijn hand gebaardeluchtig: „Geen angst, hoor. Het is

slechts vijf minuten gaans en er hangt nog licht rond de huizen”. ☼ Hij kustte haar en ging, slank en blond, met behendige springstappen dalend langs 't smalle pad. Ze zag hem na, haar groote fluweeloogen verdonkerd van angst, in spanning luisierend naar ieder gerucht in den windloozen avond. En ze berekende met pijn-kloppend hart, waar hij nu zijn kon en hoe lang het duren zou voor hij was in het huis, bij het donker ravijn. ☼ Roerloos stond ze, de bloemen in haar beschermende armen. Tot plots een dof geroep de stilte doortilde.... Ze huiverde.... was het de stem van een kind geweest.... of.... Door 't alomme stil-zijn ging vaag gerucht van verre beweging, van menschen die liepen in haast en angstwoorden riepen.... ☼ Ze sprong van de galerij, vloog weg langs het nachtdonker bergpad. Angst doorzengde haar; vaag voelde ze door haar verward denken heen, hoe een vreemde kou haar rillend omving. Ze ging langs de huizen, de trotsch-witte hotels. Verlaten lag er de weg tusschen schemer-verscholen gebouwen in. ☼ Ze was dicht bij het ravijn, waar de weg eenzaam en angstig van verborgen gevaar was. Een lichte rand van bloemen boog over de vreemdzwarde diepte. In zwijgende hoogte bloeide er een weelde van orchideeën, sluier-omhangen door raggrauwen schemer. Overal zochten haar oogen, vroegen naar zekerheid.... ☼ Toen kwam van achter de huizen, die stonden langs den ravijnweg, een roezig gerucht van veel haastige stemmen. Ze stond stil, de bloemen als een schild houdend voor haar borst. Tusschen de huizen kwam lang-

zaam een groepje menschen aan, vreemdelingen in streng-witte kleding en onderdanig er omheen de donkere Inlanders. ☼ Ze gingen langs haar heen en ze hoorde.... van twee zwijnen.... zoo'n jong leven.... en geheimzinniger, met veel gebaar van handen en beduiden van oogen, de Inlanders, die fluisterden van toornige geesten. ☼ Maar als ze de woorden hoorde, als in een benauwenden droom, zag ze, pijn-scherp en martelend zeker, zijn gedaante onder het donker kled van de baar, die ze behoedzaam droegen. Er duizelde iets lichts in haar hoofd, dat haar zichzelf nauw' voelen deed; maar ze hield zich star-rechtop, haar blanke tanden groevend in het roode lippenvleesch. ☼ Stil langs de huizen ging ze de steeds groeiende menschengroep na, zag ze, dat ze de baar droegen naar 't nabije doktershuis. En als een lichtflits door angstig donker, ging snel door haar denken, dat hij nog leven kon, nu ze zoo spoedig hem gevonden hadden. En met oogen, somber van smartelijk verlangen, zag ze naar het witte huis, haastte ze zich daar te komen en een plaatsje te zoeken in de beveiligende schaduw van de pendopo.... ☼ In zwaar-droef zwijgen boog de hemel boven het donkere bergland; in zijn sluiering van nevel scholen mat-glinsterende sterren. Sirmonja, weggedoken in 't schaduwdonker der galerij, zag roerloos naar het witte licht, dat zilverig glansen

deed de slanke klimplanten, om haar heen. ☼ Ze had gehoord.... het onzegbaar droefve.... dat hij haar verlaten had.... Nu moest ze terug naar haar volk, waarvan ze zich afgezonderd had, terug naar het oude leven, nu vol heilige herinnering. Maar eerst zou ze hem haar laatste huld brengen, zou ze leggen op de witte lijkwâ, het mooiste van haar land. ☼ Langzaam stond ze op en trad in den sterrenschemer. Schuw-gebogen ging ze langs de huizen, haar

oogen wonder-groot en vreemd-stil, als was voor haar angst noch vreugde meer. In den witten schemer van den nacht, zag ze tusschen de huizen droefbleek de bloemen boven de zwarte vallei. Ze huiverde, maar ze voelde geen vrees. ☼ Behoedzaam ging ze voort, turend in den diepen ravijnnacht. Dan, vóór de bloemen, bukte ze snel, haar klam-koude handen knakten de stengels met korte beweginkjes. Het bracht klein gerucht in de stilte, geluid, dat haar vreemde starheid brak en haar voelen deed, als zeer nabij 't gevaar, dat komen kon, stil, uit het stil ravijn. En met de slapende bloemen in haar arm, haar hand aan het pijn-kloppend hart, wendde ze zich snel om, wegvlochtend uit het donker naar nabijheid van menschen. ☼ Terug voor het doktershuis betrad ze nauw hoorbaar de verlaten galerij. Op de breede bank wist ze hem, roerloos onder het plooiend kled, dat licht bewoog in nachthuivering. Ze knielde behoedzaam neer, spreidde de weinige bloemen over hem uit, met handen bevend en koud. Stil boog ze het donker hoofd op het witte kled, noemde zijn naam, bang-smeekend, als riep ze hem terug. ☼ Uit het voorhuis traden zacht twee heeren op de galerij. Een wijle bleven ze verwonderd staan, dan glimlachten ze, vergoelijkend.... ze kenden dat.... Langzaam hief Sirmonja het hoofd op, haar zwarte fluweeloogen groot van droefheid. Maar als ze in een glimp van licht hun lachende monden zag, rees ze snel op; een pijnkreuntje beefde op haar lippen. ☼ Even nog raakte haar hand de stille gedaante aan. „Mijn witte prins”, zei ze en er was

Foto A. Mossel.

SPAANSCH BERGLANDSCHAP IN CATALONIË.

trots in haar stem, omdat ze wist, zeker wist, dat hij zich nooit voor haar had geschaamd, hij, de Toean-besar. ☼ Toen trad ze snel naar buiten, zonder om te zien; haar handen omklemden vast de verwelkende bruidsstralen. . . . Vreemd-donker in 't bleke stergeschitter ging ze den berg op, eenzaam in het gevaar van den Oosterschen nacht. A. T.

UIT SPANJE.

V OOR ons ligt de witbestofte weg. In de verte nadert een donkere massa. Wat het is, we kunnen 't vermoeden, maar zoo tegen 't felle zonlicht in, is het niet duidelijk te zien. Het waggelt en slingert, 't hotst en schudt voorwaarts, log, onbeholpen. Dichterbij zien we 't duidelijk: het is de tweewielige, Spaansche huifkar. Hoog boven en onder de as geladen, schijnt, van verre, de vracht den grond te raken en heeft alles meer weg van een voortgesjorde, reusachtige kist, dan van een voertuig op wielen. ☼ Als paard en wagen ons passeeren, kijken we elkaar verbaasd aan. Waar is de baas? Een puzzle! In den wagen: niemand te zien. Er boven, er onder, er naast, er voor of er achter hij valt nergens te ontdekken. Is het beest er alleen vandoor gegaan, terwijl de voerman ergens binnen was? Wij turen

den langen weg nog eens af; geen hollend mensch te bekennen. Zullen we den knol tot stilstand brengen en er even bij blijven wachten? ☼ Een is er, die meer weet dan wij. Het is een vrouw. Die vrouw speurt en draalt niet. In haar hand houdt ze een strootje. Zoo onfeilbaar als een wichelroede het water ontdekt, zoo zeker vindt het strootje dat, wat wij vergeefs zoeken. Met een snelle, doelzekere beweging port haar wapen in een bepaald punt van eenige leeg-

zakken, die boven op de lading liggen. En ziet, daar rijst eensklaps onder dien rommel een hand vandaan. Onzeker, afwerend, zwaait ze wat in de lucht. Doch de kwelgeest blijft peuken in wat blijkt een neus te zijn. Want langzaam, nog slaperig, komt uit die bedekking een hoofd te voorschijn. Tot de luide lach der vrouw den man geheel eruit verrijzen doet. ☼ Eenmaal klaar wakker, lacht hij, als echte Spanjaard, mee om de grap, die hem zijn prettig dutje roofde. Een sprong op den grond, een begroeting, en 't paar wandelt op zijn gemak achter het waggelend gevaarte aan. ☼ Het paard heeft niet stilgestaan. Wat heeft het ook te maken met de dwaasheid der menschen. Het bezit zijn vracht en daar gaat de was die ermee afgelegd moet worden. En dus sjokt het voort, of zijn meester slaapt of niet, of hij den teugel houdt of voor, terzij of achter den wagen loopt. Het dier kent zijn weg en dat is hoofdzaak. ☼ Ook wij begrijpen dat spoedig, reeds onzen eersten dag in Spanje. Want na dien eenen wagen passeeren ons nog vele. En meestal ligt de voerman te slapen, onder een paar dekens, wat lappen of iets dergelijks, lekker weggestopt voor kou of wind. Hij ligt op de zij, den rug of den buik. De een heeft 't hoofd aan den voor-, een ander bij den achterkant der kar. Er zijn er die zich lang uitgestrekt hebben, maar ook liggen ze wel geheel kromgetrokken of wel ze zitten te dommelen, rug en hoofd steunend tegen vrachtgoed of den binnenkant der huif. Dat kalm voortrollend gewiebel der ligplaats begunstigt zeker uitermate een heerlijk dutje. ☼ Toch treffen we een enkelen voerman wakker aan.

Maar die is dan ook een zeer modern mensch. Niet dat deze het wel noodig acht den teugel te houden, dat niet. Doch hij leest krant of boek. Het moderne zit in 't kunnen lezen. Dat lukt niet velen. Voor zijn ros blijft alles dus hetzelfde. Dat mag alleen zijn weg gaan. En dit doet het goed. Het houdt een rechte lijn en wijkt vanzelf uit, als iets passeeren moet, ook zonder dat een teugel het waarschuwt. ☼ Soms trekken lange slierten wagens langs je heen, in bergstreken met wel vier beesten in een lange rij voor elkander gespannen. En vaak pas een heel eind daar achter ontwaart men de eigenaars, die zich den langen weg met een praatje bekorten. Slechts als de weg steil en vol scherpe bochten is, zijn ook zij op hun post. Dan hebben ze de handen vol. Die vaak groote, lompe tweewielige karren zonder veeren zijn, vooral op ongelijke wegen, moeilijk in bedwang te houden. Doch de paarden, gewoon den toon aan te geven, gaan ook dan nog hùn gang. Wordt het ze te zwaar, ze zoeken den kant van den weg op en blijven staan, tot ze weer op adem gekomen zijn. Dan is het weer even voortgaan, dan wordt weer de wegwijk opgezocht tot weder eenige stappen gedaan kunnen worden. 't Gaat langzaam maar zeker. Maar ze komen er toch. Het initiatief blijft echter zoozeer bij onze eenhoevigen, dat men verbaasd staat. Zij bepalen wanneer gerust moet worden.

Zij ook beslissen, hoever ze daarna zullen gaan. Het paard gaat, de man volgt. Het paard houdt stil, de man eveneens. Je staart den voerman vragend aan. Hij glimlacht en met een goedmoedig gezicht en verduidelijkend gebaar van hoofd en hand zegt hij, ook zonder woorden: „Wat zal je er aan doen, laat 'm maar z'n gang gaan”. Dit teekent wel de psyché der Spanjaarden: te goedmoedig, te gemakzuchtig, te weinig initiatief. Wellicht het eene versterkt door 't andere. En toch

Foto A. Mossel.

SPAANSCH LANDSCHAP MET WATER. DE EBRO BIJ TORTOSA.

zijn ze ook in staat tot zwoegen. Want, dit ziet men, gelijk reeds gezegd is, als ze hun paarden moeten helpen over lastige bergen.

☼ Lastige bergen Wij laten Spanjaarden wel eens onze foto's van hun land zien. Zij vinden ze gauw mooi, zelfs al houden wij ze voor minder geslaagd. Met de kiek der drie wagens op den bergweg, waar zelfs hun groote wagens door die steenige reuzen, nog maar nietig lijken, zijn wij zelf zeer tevreden. Trots, en zeker van bijval werd zij dan ook vertoond. Doch een ieder vindt haar leelijk, bepaald leelijk. Wat wij eerst opkeken! Laat den Spanjaard de foto der Columbuszuil van Barcelona zien — een niet bijzondere foto in onze oogen. Niet zoodra is ze herkend of hij juicht geestdriftig: *Muj bonito!* (prachtig). Doch de foto, welke wij veel meer het zien waard vinden, keurt hij onvoorwaardelijk af. Waarom? Waardoor? ☼ Wij hebben dit raadsel kunnen oplossen. De Spanjaard heeft bergen te veel, te veel. Zij, die iets van Nederland weten, zijn jaloersch op Holland. En degenen, die van ons het voor hen ongelooflijk feit vernemen, dat wij thuis er geen bergen op nahouden, worden het eveneens. Voor hen zijn bergen dingen die nergens anders toe dienen dan om hun 't leven lastig te maken. Bergen herinneren hen aan steenige, onbebouwbare en bijna onbewoonbare streken. Spreek van bergen en hij voelt bij voorbaat zijn beenen hem van vermoeidheid den dienst weigeren en hij rilt, als ware hij omringd door een van God en mensch verlaten rotswoestenij. Hebt het over vlakten, over dalen, en

hij is verplaatst in de vruchtbare, dichtbevolkte streken, „de huerta's", welke door een mild klimaat, de aanwezigheid van aarde en water, jaarlijks veelvuldig oogst dragen bij een minimum van arbeid. Een land zonder bergen; het klinkt hun als 'n sprookje, een toestand als in 't Paradijs. Dat wij zijn klimaat niet bezitten, dat wij een onafgebroken strijd niet om, maar tegen het water hebben te voeren, de Spanjaard weet dit niet, of denkt er niet aan door den tooverklank: geen bergen! En hierdoor kan hij de foto van die naakte rotswanden niet mooi vinden. Ze herinnert hem aan te veel naars. ☼ Onwillekeurig denkt men aan Zwitserland. Dit is toch ook een bergland in optima forma. Doch de Zwitser verwenscht zijn bergen niet. Integendeel, zij zijn z'n trots. Vanwaar dit verschil? Waarom ook trekt men voor bergsport wel naar Zwitserland, maar niet naar Spanje? Waardoor verdient Zwitserland door zijn bergen hoopen geld van den nooit eindigenden stroom der berglievende touristen, en Spanje zoo goed als niets? ☼ Vroeger dachten wij: het komt wellicht door de mindere bekendheid, door

de meer geïsoleerde ligging van Spanje en omdat een reis naar dit land nog geen mode is. Echter, het geheel ander karakter der bergen is er de oorzaak van. Zeer zeker zijn ze vaak indrukwekkend, maar indrukwekkend als verlaten, doodsche woestenijen. Verzensend schroeit er de zon, verblindend, door 't alom terugkaatsende, van stof felwit-blinkend gesteente. Den grootsten tijd van 't jaar ontbreekt er haast alle plantengroei. De koele, uitgestrekte wouden der Alpen zijn er totaal onbekend. Een Alpenweide hoeft men er dus niet te zoeken, evenmin klingelende koeien. Het is al heel mooi als men, midden in het gebergte, nog kudde geiten of schapen aantreft. Ook de aantrekkelijkheid van waterval en beek ontbeert men geheel. Stroombeddingen zijn er genoeg, maar water ontbreekt. Dat is er alleen tijdens en kort na regenval. En daar er streken zijn waar 't zelden regent, gebeurt dit niet vaak. ☼ Wie zal nu voor zijn plezier tochten ondernemen in die ontboschte, naakte, stoffige, verblindende en verschroeiende rotswoestenijen? Wat helpt het,

dat menige streek evengoed grootsch is, wanneer die grootschheid meest te troosteloos, te onherbergzaam is om aan te trekken. Integendeel, vaak is ze er benauwend door. Alleen het gebergte langs de Noordkust vormt een uitzondering op den regel. Daar is het berglandschap meer gelijk aan dat van midden Europa. ☼ Het is merkwaardig, maar de bergen van Spanje herinneren ons vaak aan die van Palestina. Een groot deel van Spanje bezit trouwens 't zelfde klimaat. Het is er meestal warm. Veel groote stroomen bezit het niet. En juist die twee feiten zijn oorzaak, dat, waar geen regen valt, of op geen andere wijze dit vocht aanhoudend aanwezig is, er ook niets groeien kan. Zoo komt het, dat haast alle grond, die niet bewoond en dus niet bewerkt en verzorgd wordt, woestijn gelijk is. ☼ In het midden en 't Zuiden is het zomers vaak Noord Afrikaansch heet. Dus is er spoedig alle plantengroei, waar niet voortdurend water komt, verdord, verschroeid, vernietigd. In de dalen en vlakten kan desnoods kunstmatige bevoeiing redding brengen. Hoog in de bergen lukt dit meestal niet. En dus heerscht daar 's zomers een verzengende hitte en beklemmende doodscheheid. Geen wonder, dat bergtourisme er zoo goed als onbekend is. Een paar wegwerkers zijn vaak de eenige menschen die men er aantreft.

☼ Maar waar water is Nergens in Europa dringt zich zoo sterk de toovermacht van water aan ons op als in Spanje. Want die bergstreken, waar wel water voorkomt, kunnen in schoonheid met elk land wedijveren. Eens kwamen we, van een tocht door zulke steenwoestenijen, bij een kromming van den weg plots voor de Ebro te staan. Dat was me een verrassing! Ineens waren de rotsen niet meer naakt, doch met malsch groen overtrokken. Datzelfde gesteente, hetwelk zooeven nog onmeedoogend fel hitte en zonlicht terugkaatste, was nu met zijn groene bekleeding, verkwikkend voor 't oog. Zoo nog in een hel, waren we plots in 'n paradijs. Het was als getoover in sprookjesland. En de tooverstaf heette water. ☼ Doch hoezeer men in Spanje ook water waardeert, waterleidingen heeft men er nog lang niet overal. Zelfs in groote steden zijn dikwijls geheele wijken daarvan uitgesloten. Als in oude tijden wordt het dan bij de nabije of verre bron in kruiken gehaald. Vaak is daar meteen een waterreservoir, dat als gemeenschappelijke waschplaats

gebruikt wordt. Het zou veel te veel gesleep met water geven, als men thuis de wasch moest doen. Een drukte en bedrijvigheid dat daar heerscht! Dat plast en klopt, en wringt en wrijft en snatert er van belang. Voor ons, Nederlanders, die zulke tafereeltjes thuis niet kennen, een typisch gezicht. ☼ Typisch voor ons Nederlanders Als wij 't nu nog over al 't voor ons merkwaardige van Spanje zouden moeten hebben, kwamen we zeker vooreerst nog niet klaar. Vreemd zijn ons het landschap en klimaat, interessant mensch en dier, plant en al het andere. Merkwaardig zijn er niet slechts de oude, maar ook de nieuwe dingen. Ja, waarlijk, daar moeten wij het toch nog even over hebben. Ziet die ingang van de oude kathedraal te Taragona eens aan. Zij is toch zeker wel 't bekijken waard. Doch kijkt nu eens naar deze afbeelding van een modern huis in Barcelona. Het wil zijn als een rots, als een natuurlijk gegroeid geheel. Het streeft er naar, een nieuw-Catalonisch stijl te vertoonen. Oordeel nu niet, of ge 't al of niet geslaagd vindt. Of het mooi of leelijk is, daarover valt te

ABR. MOSSEL.

Foto A. Mossel.

EEN STAALTJE VAN NIEUW CATALONISCHEN BOUWSTIJL. EEN HUIS TE BARCELONA.

strijden. Doch dat het merkwaardig is, wie zal dat ontkennen?

MEVROU MARIANNE.

(Vervolg van bladz. 555)

Ron-ron-ra.

C'est le petit — petit chat.

Ron-ron-ri

C'est le petit souris.

Dat was het spel van de kat en de muis. Oom was de kat en Leonard de muis en ze moesten elkaar kruipend pakken. De muis verstopte zich in zulke kleine hoekjes, soms onder de canapé, dat de kat hem onmogelijk pakken kon. Mammie vond dat spelletje niet zoo aardig, dat was jammer, want Leonardje vond het dol, maar Oom wist gelukkig ook wel bedaarde pleziertjes, samen voor 't raam zitten en elkaar verhaaltjes vertellen of raadsels opgeven of teekeningen maken, heusche echte teekeningen. Mammie zei dat Leonardje de teekeningen, die Oom voor hem maakte, als goud bewaren moest want Oom was een groot schilder. Dat kon je ook wel zien, dacht Leonardje, niet alleen aan de paarden en soldaten en honden die Oom zoo maar gauw gauw teekende alsof ze

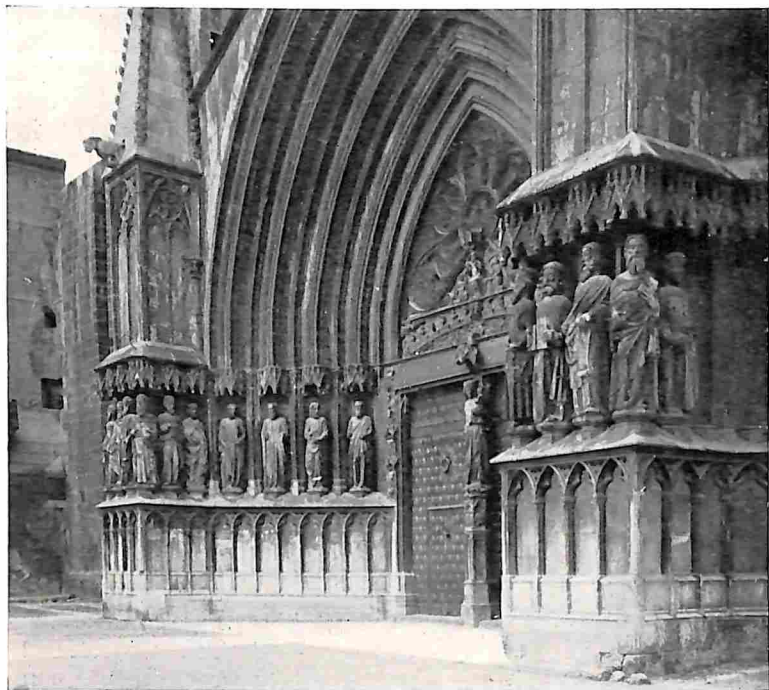

Foto A. Mossel.

DE HOOFDINGANG VAN DE KATHEDRAAL TE TARAGONA.

levend waren, maar ook aan zijn gezicht. Hij zag er heel anders uit dan Pappie of Oom Piet of Opa. Pappie had ook een krulkuif, maar de nieuwe Oom had een heel hoofd met bruin golvend haar, hij had een snor en een puntbaard en oogen die Leonardje zoo flink in de zijne zagen dat je moest lachen of je eigen oogen dicht moest knijpen. Dat laatste had Leonard dan ook den eersten keer gedaan toen Oom binnen kwam en Mammie zeide: „Dat is nu onze Leonard”. „Malle jongen, waarom doe je je oogen toe?” had Pappie gevraagd. — „Oom kijkt zoo!” — Maar nu keek hij Oom ook aan. Hij kende nu Oom's oogen en hij wist ook hoe Oom heette — „Floris” — Leonard zei den naam langzaam voor zich zelf. „Floris” — „Floris” — Hij vond 't een prachtige nieuwen naam en hij zeide hem meer dan noodig was. „Oom Floris, teken er nou nog een ezeltje bij . . . Oom Floris, nou nog een vrouwtje, Oom Floris nou een huis voor 't vrouwtje”. „Oom Floris, waarom ben je niet eerder bij Leonard gekomen?” — „Omdat ik in een ander land woon, Leonard”. — „In welk land, Oom Floris?” — „In Frankrijk”. — „Is dat ver hier vandaan?” — „Heel ver”. — „Kan je 't voor me uitteekenen, Oom Floris?” — En Oom Floris teekende voor Leonardje het vreemde land met zijn boomen, zijn huizen, en kerken, zijn boerinnetjes en mooie dames en keurige heeren, en soldaten met wijde pofbroeken, dat waren de piejoe-piejoe . . . Leonard kon het woord haast niet uitspreken. Hij blies z'n wangen op om dat woord te zeggen. — Hij vond dat Oom Floris maar altijd blijven moest en nooit meer naar 't vreemde land terug moest gaan, maar dat kon niet, zeide Mammie. Oom had een huis in het vreemde land. — „En ook kindertjes?” — Neen, Oom had geen kindertjes. — „En ook geen Mevrouw?” — „Nee”, zei Mammie, „ook geen Mevrouw”. Maar Pappie had toen gezegd dat Moeder niet zoo bout moest spreken, dat ze dat niet wist. — „Wat is bout spreken?” vroeg Leonard. „Dat is iets vertellen waar je niet zeker van bent”, zeide Vader. „Leonard zal 't vragen aan Oom”, troostte 't jongetje, „hoor Moesje, als Oom weer komt”. — Gek alweer, dat Moesje 't verbood . . . Er was tegenwoordig zooveel dat hij niet doen of zeggen mocht. Vroeger was 't alles anders geweest voor Leonard. Waarom

mocht hij niet aan Oom vragen of hij een mevrouw had in 't vreemde land? Zou Oom ook zeggen dat hij 't niet mocht vragen? Oom had nog nooit tegen Leonardje gezegd dat iets niet mocht. Dat was juist zoo prettig van Oom. Daarom was 't zoo heerlijk als Oom kwam. Bij hem mocht alles . . . Maar den eersten keer dat Oom weer kwam, vergat hij de mevrouw in het vreemde land want hij hoorde een naam uitspreken, die hem opeens heel stil op z'n stoeltje deed zitten, zoo stil dat niemand van de groote menschen op hem zou letten. „Marianne”, Oom Floris had 't gezegd. — Zijn ouders en Oom zaten bij de groote tafel. De lamp was aangestoken. Leonard zag van zijn laag stoeltje, achter Vader's rug, aandachtig naar de groote menschen. „. . . Naar Marianne gaan”, hoorde hij zijn Vader zeggen en hij zag Moeder's blond hoofd knikken en hij zag hoe zij haar hand op Oom Floris' arm legde. „Jij kunt 't gerust, Floris, jij als haar oudste vriend”. „Morgen dan”, zeide Oom's stem. „Ik zie er tegen op maar ik verlang er toch naar . . .” — Toen stond Leonardje op en hij ging dicht bij Oom staan. Hij stak zijn handje in Oom's groote hand die op zijn knie lag. „Wat is er, jochie?” Op zijn teenen aan Oom's oor fluisterde Leonardje zijn vraag. „Of je mee mag naar Tante . . . mag ie mee?” vroeg Floris aan de anderen. „'k Vind 't zoo pijnlijk voor haar”, zei Truus — „laat Floris eerst alleen gaan . . .” maar de oogen van Leonardje trokken haar. Zij brandden haar tegen. Mocht hij? Mocht hij niet? Hij kneep de hand van Oom Floris. „Laat ie maar mee gaan”, zei Oom, „ik zal wel polsen of zij hem graag ziet of niet . . . als 't niet gaat komt ie niet binnen”. — Niet binnen? O! nu keken Leonard's oogen weer lachend naar zijn Moeder. Hij zou niet binnen mogen bij Tante! Dat was ook een vergissing van Oom, maar Oom was zoo lang niet hier geweest, die wist niet hoeveel hij van Tante en Tante van Leonardje hield! „Moesje! Ik mag wel binnen, niet-waar?” — Moeder trok hem naar zich toe. „Je mag misschien . . .” — „Nee, nu niet misschien! niet misschien, heusch echt”. — „Sst, niet zoo driftig, mannetje, hoor eens, kijk moeder eens aan, je mag mee als je heel stil en bedaard bent, want je weet, Tante is ziek geweest en Tante heeft verdriet gehad. Je mag Tante een zontje geven en je mag niet over 't jongetje spreken, hoor?” — Leonardje schudde zijn hoofd. Nee, dat zou hij niet, dat begreep hij wel. Daar had Tante immers verdriet over, dat stoute jongetje, dat dadelijk na een week heen gegaan was, en hij ging weer naar Oom Floris terug en drukte zijn hoofd uit dankbaarheid tegen diens arm. „Nou mag ik eindelijk!”

— 's Middags na het koffiedrinken stapte Leonard aan Oom's

Foto A. Mossel.

EEN OPENBARE WASCHGELEGENHEID ALS MEN IN DE MEESTE SPAANSCH E PLAATSEN VINDT.

hand naar de Mauritskade. Onder de slip van zijn jekkertje bolde iets. „Wat heb je daar, Leonard?” Leonard haalde iets wits voor den dag. „Een schaaap? gaat dat altijd mee uit?” Welneen, die Oom toch! daar was Leonard toch veel te groot voor. 't Was toch echt kinderspeelgoed! — „Begrijp je niet, Oom Floris?” Nee, Oom Floris begreep niet. — „Nou, 't cadeau voor 't nieuwe jongetje natuurlijk,” hij had 't hem toch beloofd en misschien, heel misschien kwam 't jongetje terug als ie 't schaaap zag staan. — „Ik zal 't voor het raam beneden zetten, als ie dan voorbij komt zal hij 't zien en dan zegt ie ineens, daar ben ik weer! tegen Tante Marianne, dan zal Tante wel blij zijn, denk je niet?” — „Nou en of!” zei Oom. Nu stonden ze op de stoep bij Tante. Leonard kneep Ooms hand. Oom had geen handschoenen aan. Leonard drukte zijn lippen op die groote hand. — „Wel? Waarom krijg ik ineens zoo'n liefdebuiting?” vroeg Oom met zijn prettige lachende oogen. — „Omdat je Tante Marianne's oudste vrind bent, Mammie heeft 't gezegd”.

Mees was dien dag vroeg van zijn kantoor thuis gekomen, voornamelijk om de groote drukte daar te ontloopen en eigen zaken te regelen. Nu hem plotseling zijn compagnon ontvallen was, rezen van alle zijden groote moeilijkheden. Zaken die David alleen in handen had gehad, moesten door hem worden overgenomen, die zij te samen hadden gedaan kwamen nu voor hem alleen en de grootste daarvan was wel het faillissement waarvoor David naar Engeland zougegaan zijn. Hadden de huiselijke omstandigheden het hem niet belet, dan was Bas onmiddellijk na de droevige gebeur-

tenis in David's plaats gegaan. Nu had hij getelegrafeerd dat de zaak uitgesteld werd, maar dit uitstel was nu reeds aangegroeid tot vijf weken en er moest thans een besluit genomen worden. Hij moest nu morgen of overmorgen naar Londen, hij moest het Marianne zeggen. . . . Het Marianne zeggen! Het zou haar vrij onverschillig laten, dacht hij, of hij ging of niet. De geeselende woorden „Het was zijn beurt niet” klonken hem weer in de ooren, terwijl hij hier op zijn kamer zat en driftig de correspondentie voor Klank en Gedachte, (een werk dat Marianne anders deed en nu ook al voor hem alleen kwam!) in de enveloppen deed en er de adressen op schreef. Het was zijn beurt niet! neen, hij, Bas, had moeten gaan, hij, Bas, had moeten verdrinken, dan had zij David gehouden! Knarsend ging de lucifer langs het doosje, en als de vlam laaide aan het laklampje, waaide hij 't ding uit en gooide het op den aschbak; de roode lak drupte op de enveloppe en met de tanden in zijn lip als gold het hier om pijn te doen, om iets te vermorzelen, drukte hij heftig zijn zegelring op het roode veldje. Hij smeedt den brief op zijde, nam een anderen en ontstak weer het roode lak. M'n God, dat die woorden nu weer levend werden! Hoe was 't mogelijk. Zoo lang waren ze begraven geweest. Er was zooveel gebeurd na dien morgen van het

telegram, er was zooveel te doen geweest. Hij had zijn koel verstand voor allen moeten gebruiken in die verschrikkelijke dagen die volgden. Zijn schoonvader was door 't verlies van zijn zoon als ontzind geweest, Moeder Antje had hem geen oogenblik durven verlaten, hoewel Marianne haar toch in die dagen zoo noodig had. Marianne zat stil, wezenloos, in haar hoekje in de serre, als wachtte ze David van het kantoor, en de hond was niet van haar af te slaan. Bas zag het weer voor zich: Marianne daar achter het witte gordijn in den grooten stoel en haar hand streelend over Othello's zwarten kop. Toen was eindelijk Dominé Hoogland met zijn vrouw gekomen, kalm nu in zijn droefheid en in staat met zijn Marianne te spreken, maar in haar toestand had het geen verandering gebracht. Zij bleef in die stille afgetrokkenheid dagen, weken lang, zelfs Geesje kon er haar niet uit ontrukken, het was of alleen de hond haar begreep . . . maar op een nacht, eigenlijk vroegen morgen, was Bas in allerijl naar den dokter gesneld, en om acht uur had hij zijn zoontje François David

in de armen gehouden, het petekind van Cher Père en David. Toen was het een oogenblik, een dag, zes dagen geweest of al het leed vergeten was. Er was geluk geweest in zijn huis. De kleine François met zijn rond kopje, fijn blosje, zijn zwarte krulletjes, zijn kleine handjes, lag als een roze bloem in de witte kanten van zijn wieg. Daarnaast lag Marianne, met haar glanzende donkere oogen, haar weelderig donker haar en haar gelukkigen mond. Opeens zag zij er stralend uit, en als de zon zoo door die groote kamer trok, door de gele soms gesloten gordijnen, de blankheid daarbinnen verguldend, kon Bas zachtjes binnen

komend van zijn vrouw naar zijn kind gaan en tegen Moeder Antje, die Marianne nu niet meer verliet, zeggen: „Wat zijn ze mooi allebei!” — En in haar geluk had Marianne eens, toen ze alleen waren, zijn hand genomen en ze had gevraagd: „Bas, vergeef je me die vreeselijke woorden?” Stellig, toen was er groote toenadering geweest. Later op de logeerkamer waar hij toen sliep, was die groote sterke gedachte door hem gegaan dat hij een ander mensch moest worden, dat hij Marianne, die toch vermoeden moest hebben dat hij de Vader van Annette's kind was — waarom zweeg zij er anders over? — op de handen moest dragen door het leven, dat hij niet meer zwak mocht zijn, zooals in den tijd toen Gertrud zooveel kwam, dat hij een vrouw als zijn Marianne moest waardeeren en dat er nu, nu juist wellicht door het groote offer, David, een gelukkig leven kon aanbreken. Alles leek zoo mooi . . . Opeens dat alles weg, de groote duisternis, dien Vrijdagmorgen, de kleine François David dood . . . dat mooie jongetje, te mooi misschien voor zoo'n klein kindje, dood, weggerukt.

(Wordt vervolgd).

Verbetering.

Onder de afbeelding op bladz. 552 van het vorig nummer leze men inplaats van „foto C. Steenbergh”: foto R. H. Herwig

Foto C. Steenbergh.

ZEVENTIENDE EEUWSCHE GEVEL TE OLDENZAAL.